

Reykjavík, 4. sept. 2013.

Fornleifakönnun á fyrirhuguðum námusvæðum í tengslum við Kröflulínu 3 frá Kröflu að Fljótsdalsstöð

Að beiðni Verkfræðistofunnar Eflu hf, fyrir hönd Landsnets, kannaði undirritaður hvort fornleifar kynnu að leynast á svæðum þeim sem fyrirhuguð eru fyrir námur. Á sumum svæðum er þó um fyrirbyggjandi námur að ræða.

Við vettvangskannanir dagana 28. og 29. ágúst síðastliðinn komu engar vísbendingar í ljós um að fornleifar væru innan takmarka námanna, nema við námur nr. 4 og 5 á við Austaraselsheiði (enn námur eða nýlega aflagðar), nr. 23 í landi Hákonarstaða í Fljótsdal.

Við fyrirhugaða námu nr. 24 í landi Klaustursels í Fljótsdal er garður og líklegt aðhald VSV undir hólnum sem efnið er í. Þessar minjar eru óskráðar.

Náma nr. 4 er látin ná norður yfir gömlu þjóðleiðina og líklega eru fáeinar vörður í uppnámi ef af verður. Mælt er með því að færa námuna suður fyrir áður nefnda þjóðleið.



Mynd 1. Horft yfir N-hluta námu nr. 4. Í fjarska sést ein varða. Þrjár kynslóðir slóða sást á myndinni, sá elsti er næstur, þá gamli malarhringvegurinn og svo núverandi vegur. (Horft mót VSV. Ljós. BFE).



Mynd 2. Varðan í miðri námu nr. 5. Allt nærsvæðið er raskað og hlýtur varðan að hafa verið endurhlaðin eftir að námuvinnslu var hætt. (Horft mót SSV. Ljós. BFE).



Mynd 3. Horft yfir Jökuldal. Hin fyrirhugaða náma er á hryggnum sem varðan (4:1) er ofan á. Þar undir liggur líklega gamla þjóðleiðin inn dalinn að sunnanverðu. Handan dalsins, þar sem X er merkt inn á myndina er hin fyrirhugaða náma nr. 24. (Horft mót SA. Ljós. BFE).

Í miðri námu nr. 5, sem er nýlega aflögð, stendur varða, enda hefur gamla þjóðleiðin legið þar um. Ekki er hægt að útiloka að varðan hafi verið endurhlaðin á þessum stað, eftir að náman var aflögð. Annað kemur vart til greina og því hefur varðan ekkert minjagildi. Mælt er með því að náman verði ekki stækkuð meira til austurs né vesturs og hlífa þannig hinni gömlu þjóðleið.

Náma nr. 23 mun eyða a.m.k. einni vörðu (fornleifar nr. 4 í Jökuldalshreppi) og hluta af gamalli þjóðleið (sem getið er í lýsingu vörðunnar í fornleifaskrá). Þessar fornleifar þarf að kanna áður en til námuvinnslu kemur með leyfi Minjastofnunar Íslands og skilmálum þeim sem embættið kann að setja. Undir hryggnum sem náman er í, er Hákonarstaðarétt (fornleifar nr. 1 í Jökuldalshreppi). Gæta þarf þess sérstaklega að hún verði ekki fyrir hnjaski, en réttin virðist ekki vera í mikilli hættu.

Við námu nr. 24, er eins og áður er getið, garður og líklegt aðhald eða rétt. Gæta þarf þess að þessar fornleifar verði ekki fyrir hnjaski. Virðast fornleifarnar ekki vera í mikilli hættu.

Komi fornleifar í ljós við framkvæmdir er bent á 24. gr. minjalaga, en þar er öllum þeim sem finna áður óþekktar fornleifar skylt að skýra Minjastofnun Íslands frá fundinum eins fljótt og unnt er.

Tengiliður verkkaupa var Ólafur Árnason hjá Eflu hf.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

1

Sýsla

Norður Múlasýsla

Sveitarfélag

Jökuldalshreppur

Tákntala

7504

Hverfi

Undirnr.

1

Landareign

Hákonarstaðir

Nr

Heiti

Hákonarstaðarétt

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

27.09.2012

GPS Staðsetning

E 674542 N 525090

Viðmiðun

Ísn 93

M.y.s.

-

Skekkja

-

Teqund minja

Rétt, varða og rúst

Tilgáta/Niðurstaða

Verk

Krö 3

Fjöldi

2

Hættumat

Rafmagnslína

Hætta

Lítil

Ástand

Ágætt

Aldur

1550-1900

Íeyði

-

Tímab. hættumat

Línulögn

Tímab. hætta

Lítil

Merkja?

Nei

Minjagildi

Talsvert

Einkunn

6

Varðveislugildi

Talsvert

Einkunn 2

6

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

-

Lega og staðhættir

Ca 200 m S af Þjóðvegi, ca. 180 m N af Jökulsá á Brú og ca. 120 m V af Byggðalínu. Undir brekku á grasi grónum velli í jaðri túns.

Heimildir og munnmæli

Ábúendur á Hákonarstöðum.

Lýsing

Rétt.

45 x 75 m stór (ANA - VSV).

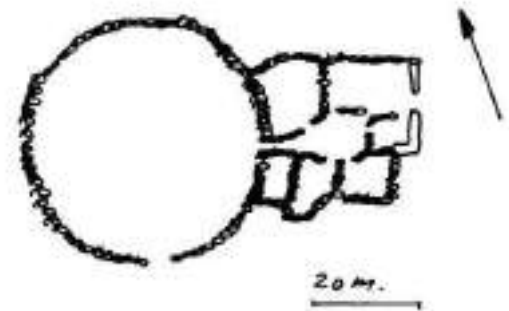
Veggir úr grjóti og torfi á austur kafla, 1 - 2 m breiðir og 0,4 - 1,2 m háir. Átta hólfr eru á réttinni og dyr á þeim öllum (sjá teikn.).

Á einstaka stað er torf (strengur) ofan á grjótveggjunum. Hleðslur vel haldnar. Hætt var að nota réttina um 1985.

Ca. 150 m SSV af réttinni, á lágum stalli niður við ána, er rúst. Hún er ekki talin í nokkuri hættu og var því ekki skráð sérstaklega (var þó ljósmynduð fyrir skýrslu). Samkvæmt ábúendum Hákonarstaða var hér stekkur, forn. Ekki er munað til þess að hann hafi verið notaður.

Ofan á stalli norðan við réttina er vörðubrot.

Teikning/ljósmynd



Ljósmynd



Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Cannon EOS 550D

Athugasemdir

Réttin var áður í landi Breiðalækjar, en keypt undir land Hákonarstaða á síðari tímum. Réttin var skoðuð aftur þann 27. sept. 2012 og var ástandið óbreytt. Ljósmyndin var tekin þá. GPS mæling á vettvangi reyndist ómöguleg þennan dag vegna veðurs. Hnit fengin af loftmynd. Réttin var fyrst skráð 26. sept. 1999. Ef ekki er hægt að tryggja öryggi réttarinnar þarf að teikna hana nákvæmlega og rannsaka með levfi Fornleifaverndar ríkisins og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

4

Sýsla

Norður Múlasýsla

Sveitarfélag

Jökuldalshreppur

Tákntala

7504

Hverfi

Landareign

Hákonarstaðir

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

27.09.2012

GPS Staðsetning

E 687555 N 506516

Viðmiðun

Isn 93

M.y.s.

74

Skekkja

6

Teqund minja

Varða

Tilgáta/Niðurstaða

Verk

Krö 3

Fjöldi

2

Hættumat

Línulögn

Hætta

Lítill

Ástand

Lélegt

Aldur

1550-1900

Íeyði

Tímab. hættumat

Línulögn

Tímab. hætta

Mikil

Merkja?

Nei

Minjagildi

Lítið

Einkunn

2

Varðveislugildi

Lítið

Einkunn 2

2

Fridlýsa?

Nei

Fridlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Uppi á holti um 100 m suður af þjóðvegi og um 100 m vestur af rafmangslínu (Kröflulínu 2).

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða og þjóðleið.

Varða:

Um 2 m í þvermál og 0,1 - 0,2 m há. Úr grjóti. Varðan er fallin.

Þjóðleið:

Nokkra metra norður af vörðunni er líklega gömul þjóðleið og sjá má vörðubrot bæði til vesturs og austurs frá vörðunni.

Teikning/ljósmynd



Ljósmynd



Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Cannon EOS 550D

Athugasemdir

GPS mæla þyrfti leiðina nákvæmlega. Ef ekki er hægt að tryggja öryggi vörðunnar þarf leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að raska henni og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Heimildir

Bjarni F. Einarsson. *Fornleifaskráning vegna mats á umhverfisáhrifum fyrirhugaðrar Kröflulínu 3 frá Fljótsdalsstöð í Norðurdal að Kröflu.*

Skýrsla III. Fornleifafræðistofan. Reykjavík 2012.

Friðrika Marteinssdóttir og Sigfinnur Snorrason. *Kröflulína 3. Mat á umhverfisáhrifum.* Efnisnámur. Efla. Verkfræðistofa. Ágúst 2013.

Lög um menningarminjar. Nr. 80 29. júní 2012.